

TANK, MACSKAKŐ, GOLYÓNYOM

A TÁVOLODÓ 20. SZÁZAD

SZÖVEG ÉS KÉP: TAMÁSKA MÁTÉ

A könyvesládák könnyű szórakozást ígérnek. Az írástudók roncsstelepe ez, ahol 300 Ft-os egységáron adják a nyomtatott papírt, s ahol különös arcú emberek gyűlnek össze. Hajuk rendszerint ősz, ruhájuk a kilósboltokból való. A multiplexmozi kijárata előtt, plázacicák és baseballsapkás csodálóik áramló tömegében mindez valószerűtlenül idegen. De a Corvin-negyed már csak ilyen, meglepő ellentétekre képes

Bejárata pont olyan, mint a filmek közti reklámok. Tökéletesen gondtalan életet ígér, hibátlan árucikkkel, technikai bravúrfilmekkel, temperált hőmérséklettel. De hátát nekiveti az Üllői út bezárt kirakatokkal teli szegénységének, ahol a konzum csúcsa a nemzeti dohánybolt. A Körúton a századforduló

villamosok hosszúra nőtt utódjai keringetik a főváros népét, de a pláza körbe van lyuggatva mélygarázsokkal, hogy akit fáraszt a nép állandó jelenléte, megkímélhesse magát tőle. A belvárosi romkocsmák törzsközönsége a turisták elől ide húzódik vissza, így a sarki kiskoszosok közt egyre több a menő diákhely.

FILMFORGATÁSBÓL VISSZAMARADT TANK A TÖMŐ UTCÁBAN

A MAGÁRA HAGYOTT, SZANÁLÁSRA KIJELÖLT UTCÁKBAN A DÍSZLETTERVEZŐKNEK ALIG AKAD MUNKÁJA, HA A FÉL ÉVSZÁZADDAL EZELETTI VÁROSKÉPET SZERETNÉK MEGIDÉZNI (A FOTÓ 2006-BAN KÉSZÜLT)

IDEIGLENES RAKTÁRÁRHÁZ

EGY BONTÁSRA ÍTÉLT HÁZ UDVARÁN ÉS LAKÓK NÉLKÜLI, ÜRES LÉPCSŐHÁZ

MOZIFILMDÍSZLETEK

Az épülő Corvin-negyed olyan, mint egy erődítés, melynek feladata a vad és szürke városi préri meghódítása. A fejlesztések tolják maguk előtt a város szegénységét. Az új és a régi frontvonalában állandóan az ideiglenes, letarolt házak porát kavarja a szél. Mögöttük a még álló, de szintén bontásra váró házak mély elhagyatottsága. Világvége-hangulat, amit paradox módon éppen azok a turisták és egyetemi hallgatók kezdenek el felfedezni, akiket a Corvin-negyed ingatlanfejlesztései vonzottak ide.

A kapucsengő nélküli házak tárva-nyitva hagyott bejárata önmagában is érdekes lehet a bezárkózott Budapesten. Minden eladó, ami mozdítható, a gangok raktáráruházzá alakulnak. A

kiszereelt ajtók és ablakok rendben kipakolva várják a vevőket, hátha egy most épülő budai villából éppen egy cseppnyi polgári hangulat hiányzik. A leszerelt reklámtáblák alól előbújnak a festett cégérek.

A kiszereelt ajtók és ablakok rendben kipakolva várják a vevőket, hátha egy most épülő budai villából éppen egy cseppnyi polgári hangulat hiányzik.

A házak vakolata golyónyomokkal sűrűn átluggatott. Az utcákat uraló kékes-barnás alapszínnek a háborús filmek vásznon oly meseterkéltnek ható tónusait idézik.

Persze legyünk óvatosak, mert néha tényleg filmkulisszába botlunk! A forradalom 50. évfordu-

lójára időzített „Szabadság, szerelem” díszlettervezőjét, Szabolcs Jánost idézhetnénk: „Budapestén még mindig könnyű egy ötven évvel ezelőtti történetet filmre venni: elég városrész és utca van olyan rossz állapotban, hogy a díszletesstábnak alig legyen munkája.” Nem vagyok gyakorlott filmnéző. Ha az lennék, talán kiszúrnam volna, hogy a jó tíz éve a Tömő utcában néhány napra otfelejtett tank ebben a filmben szerepelt-e? Bárhogyan is volt, szenzációként hatott, és legalább annyian megnézték, mint egy átlagos mozifilm. Ki tudja, nem kellett volna-e otthagyni, hiszen 1956-nak keresve sem lehetett volna hatásosabb emlékművet állítani?...

CORVUS IMRE ALAPTÁVNY FOTÓVÁNYTÉTEME

AZ ÜLLŐI ÚT ÉS A NAGYKÖRÚT KERESZTÉZŐDÉSE, HÁTTERBEN AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMMAL 1956-BAN ÉS A HATVANAS ÉVEKBEN

A LEROMBOLT HÁZSOR HELYÉN CSICS MIKLÓS TERVEZETT ÚJ LAKÓHÁZAT. A HOMORÚ ÍVBEN VISSZALÉPŐ ÉPÜLET ELŐTTI KIS PARK MA A FORRADALOM KIVÉGZETT VEZETŐJÉNEK, ANGYAL ISTVÁNNAK A NEVÉT VISELI. A PARK AZONBAN A HATVANAS ÉVEKBEN NEM AZ EMLÉKEZÉST, HANEM A FELEJTÉST SZORGALMAZTA. PÉLDÁS KERTÉSZETI RENDEZÉSÉT ANNAK A VÁGYNAK KÖSZÖNHETTE, HOGY A FERIHEGYRŐL ÉRKEZŐ KÜLFÖLDIEK JÓ BENYOMÁST SZEREZZENEK A SZOVJET BLOKK LEGNYUGATIASABB FŐVÁROSÁRÓL

UTCAKÉP, OROSZ TANKKAL

A lakóházak közt felbukkanó tank Közép-Európában mélyebb nyomokat hagyott az emberekben, mint a vörös csillag vagy a sarlókalapács. Utóbbiak mégiscsak részei voltak a normális hétköznapi életnek. Az ember kinyitotta a pénztárcáját, belenézett a személyijébe, átvette a diplomáját, elment egy művelődési házba vagy csak kinézett a vonatablakon: a szocializmus jelképeit látta. Hozzá lehetett szokni.

A tank más, a tank dráma,

zivataros nyár Berlinben (1953), forró ősz Budapesten (1956), viharos tavasz Prágában (1968). A lázadó utcákról készült fotók

A későbbi elnök, Borisz Jelcin egy tankra felkapaszkodva mondta el híres beszédét, mely a Szovjetunió végét hozta el.

bejárták az akkori világsajtót, és egy pillanatra megborzongtatták a szabad Nyugat polgárait. A tankok ott masíroztak a Birodalom

végnapjaiban is, Moszkvában, 1991-ben. A későbbi elnök, Borisz Jelcin egy tankra felkapaszkodva mondta el híres beszédét, mely a Szovjetunió végét hozta el. A következő évben Jelcin már az Orosz Föderáció vezetőjeként jött el Budapestre, és a maga módján bocsánatot kért 1956 vérbefojtásáért: „Sajnálatos, hogy az orosz katonákat is belerángatták a tragikus eseményekbe.”

FORTEPAN / BUDAPEST FŐVÁROS LEVÉLTÁRA (1961)

ÜLLŐI ÚT 60–62. (ÉPÍTÉS: SCHALL JÓZSEF)

A KORABELI KRITIKA SZERINT AZ ÉPÜLET JÓL TAGOLT, DE A VIRÁGVÁLYÚK DURVÁK. A KRITIKUS ELÉGEDETT LEHET: A VIRÁGLÁDÁK AZÓTA ELTŰNTÉK, MINT AHOGYAN A VILLAMOS IS, A MACSKAKŐ ÉS A GYALOGOSOKTÓL NYŰZSGÓ UTCA IS MÁR A MŰLTÉ

CORVIN-BÁSTYA

„A szovjet és magyar politikai és katonai vezetés ilyen erejű és ennyire határozott szembeszállásra nem volt felkészülve” – írja Horváth Miklós 1956 hadi krónikájában. A harci ellenállásban részt vevők többsége munkás volt. Így korántsem véletlen, hogy a forradalom góc-pontja a gyárnegyedekhez vezető Üllői út környékén alakult ki.

A Corvin közt ráadásul mintha csak építézetileg is erődnek szán-

ták volna. Bauer Emil 1922-ben felépített neobarokk lakóháza bástyaszerűen ölelik körül a mozit: „Csak a Kilián laktanyából jöhetett

A Corvin közt ráadásul mintha csak építézetileg is erődnek szánták volna. Bauer Emil 1922-ben felépített neobarokk lakóháza bástyaszerűen ölelik körül a mozit.

közvetlen lövés, vagy szemből, a Galériából (Iparművészeti Múzeum). Ahhoz egy tanknak meg kellett volna fordulni, hogy szem-

beszálljon velünk. Nekünk viszont a mozi lépcsőjénél volt egy ágyunk.” – emlékszik vissza Wittner Mária.

Nem tudom, hogy a szimbólumok rengetegében a Corvin köz fölé kivezetett, 35 méter hosszú, „rozsdás, corten lemezből” készített világlító konzol tervezőit (Szöllősy Barbara, Pyka Zsolt, 2010) ez az ágyú ihlette-e, de könnyen belemagyarázható. Van- nek persze könnyebben olvasható

emlékművek is, mint Győrfi Lajos 1996-os „Pesti srác”-szobra, vagy a mozi falán elhelyezett emléktáblák.

Ritka alkalom, hogy a „Corvin-kapun” átsiető tömegből az 1956-os emléktáblák bárkit is megállásra invitáljanak. De ahogyan az olcsó könyveknek, ezeknek is van közönsége. Rikító, narancssárga cipőben, fogkrémreklámnak beillő, makulátlan fogsoros mosollyal készülnek a telefonoszelfik. Az arcok ráncairól azonban letörölhetetlen a hetven-nyolcvan év. Amerikás magyarok. Csodá-

lom, hogy még ilyet is látni a Corvin közben, hiszen hatvan év a tengeren túl is kikezdi az egészséget. M. Kiss Sándor történész a

A legmeglepőbb bennük nem is az, hogy az emléktáblákat fotózzák, ezt egy jól felkészült turista is megtenné. Inkább az a furcsa kettősség, hogy miközben ruhájuknak minden részlete elüt a környék átlagnyugdíjas-világától, mozdulataik kérészetlenül otthonosak.

kilencvenes évek elején még azzal indíthatta publicisztikáját, hogy: „Ötvenhat nincsen ötvenhatosok nélkül. Akár tetszik valakinek,

akár nem, itt élnek közöttünk, be-
léjük botlunk az utcán.”

2017-ben azonban meghök-
kentő a két amerikás magyar. A legmeglepőbb bennük nem is az, hogy az emléktáblákat fotózzák, ezt egy jól felkészült turista is megtenné. Inkább az a furcsa kettősség, hogy miközben ruhájuknak minden részlete elüt a környék átlagnyugdíjas-világától, mozdulataik kérészetlenül otthonosak.

Később az Üllői úton még egyszer összefutok velük. Halálmegvető bátorsággal cikáznak át a forgalmi sávok között, próbálnak bejutni

a házak udvarára is. Cipőjükre ráakadnak az Üllői út minden pora, a világító, narancssárga cipők beleolvadnak az aszfalt sötétkéfébe.

A CORVIN KÖZ A HARCOKBAN ÉS AZ ÚJJÁÉPÍTÉS UTÁN

A MOZIT BÁSTYASZERŰEN KÖRÜLÖLELŐ, A „HORTHY-RENDSZER STÍLUSÁBAN” ÉPÜLT NEOBAROKK BÉRHÁZCSOPORT SÚLYOS SÉRÜLÉSEKET SZENVEDETT. SAROKTAGJÁNAK BONTÁSÁT AZONBAN A KERESZTÉZŐDÉS TERVEZETT KISZÉLESÍTÉSE TETTE ELKERÜLHETETLENNÉ. HELYÉN 1959-RE KÉSZÜLT EL A CSIGS MIKLÓS TERVEZTE LOTTÓHÁZ (A SORSOLÁSON AKKORIBAN LAKÁSOKAT IS LEHETETT NYERNI)

PRESSZÓ, NEONREKLÁM ÉS ÁRKÁDHÁZ

Jócskán középkorú az a nemzedék, amely a 80-as években születvén, sosem dőcöghetett végig villamossal az Üllői úton. Budapest egyik leghíresebb sugárútja a fejekben néhány metrómegálló csupán: Corvin, Klinikák, Nagyváradi tér. Pedig a 60-as években az Üllői út volt Budapest kirakata.

Az utca forradalma után az építészek forradalma következett. A párt támogatását maximálisan élvező Perényi Imre vezetésével a szétlőtt házak helyén néhány év alatt a főváros legmodernebb főútját kívánták kiépíteni. Az akkoriban elkészült „kilenc ház”

ma már éppúgy része a hely történeti identitásának, mint maga a forradalom. A 60-as évek elején a frissen, modern szellemben felépített házak olyanok voltak, mint a csillogó amalgám a sárguló fogorban.

Ha pedig fogorvosi hasonlat, akkor „hidat” is kapott az Üllői út. Az Iparművészeti Múzeum előtti, homorú ívű épület több lebontott ház helyét foglalta el. Az átadást a 60-as évek eleji filmhíradó is megörökítette: ez volt Budapest harmadik lottó-háza, ahol a boldog nyertesek nem pénzt, hanem összkomfortot nyer-

FORTEPAN/NAGY GYULA

FORTEPAN/BAUER SÁNDOR (1964)

**A JÓZSEFVÁROSBAN 2013-BAN AVATTÁK FEL
A MUZSIKUS CIGÁNYOK PARKJÁT**

A KEZDEMÉNYEZÉS SZÉP, DE ELGONDOLKODTATÓ IS EGYBEN, HISZEN EMLÉKMŰVET ÁLTALÁBAN OLYASVALAMINEK / OLYASVALAKINEK SZOKÁS ÁLLÍTANI, AMI / AKI A MAI VILÁGUNKNAK MÁR NEM RÉSZÉ (A KÉP 2006-BAN KÉSZÜLT)

hetek. Az Üllői úti villamos kanyarulata fölött pedig színes neonreklám hirdette az új időköt. Vele átellenben, az egykori Valéria kávéház kibontott falainak árkádjai kínáltak árnyéket és eső előli menedéket. A letűnt korok sajtójának tartott hely helyett pedig néhány száz méterre innen, a frissen nyitott Szimfónia eszpresszó köszöntötte a jólétet ígérő éveket.

A SZIMFÓNIA ESZPRESSZÓ AZ ÚJJÁÉPÍTETT ÜLLŐI ÚT 65–67.-BEN FOGADTA A VENDÉGEKET

AZ ESZPRESSZÓK A KORABELI BUDAPESTEN A „KISPOLGÁRI” KÁVÉHÁZI NOSZTALGIÁT VOLTAK HIVATVA FELVÁLTANI. MA A PRESSZÓ HELYÉN ORVOSI RENDELŐT ÉS PATIKÁT TALÁLUNK, DE HA KICSIT ARRÉBB SÉTÁLUNK, SZOMJAN AZÉRT MA SEM HALUNK AZ ÜLLŐI ÚTON

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TRENDFM-EN CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR. A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL: **TAMÁSKA MÁTÉ**

TRENDFM
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT
KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

EPILOGUS A LÉPCSŐHÁZBÓL

A „kilenc ház” egyikének földszintjén próbálok szót érteni egy lakóval, de az autók zaja miatt a csukott ajtón át is nehezen halljuk egymás szavát. „Hogy jó-e itt lakni? Hát, nézzen körül, minden olyan, mint 1959-ben, mikor elkészült!” A pokol tornácairól sem beszélne ilyen indulattal. Dűhe azonban nemcsak a háznak szól: „Rendőrr voltam húsz évig, de ez itt felér negyvennel is! Most már persze jobb. De annak idején, beléptél, öt perc múlva jött a riasztás. Volt minden! A sima utcai rablásnak is örülni kellett!”

Mielőtt rátért volna az elkövetők borszínére, nagy robajjal megérkezik a lift. Csontsovány vénasszony lép ki, olyan nejlonotthonkában, amelyet utoljára a Skála Állami Áruházban lehetett kapni, valamikor a 90-es évek vadkapitalizmusának hajnalán. Ránk sem néz, megcsörgeti a kulcsot a postaládában, és visszavonul. „Ja, az előbb 56-ról kérdezett. Na, ez itt az 56! Csupa ávos kapott itt lakást. Még ez a nő is besúgó volt.”
Kifelé menet eszembe jut, hogy a Corvin köz is teljesebb

lenne, ha nemcsak a bátor, pesti srác szobra lenne ott, hanem egy sarkon figyelő, beesett arcú, ellenszenves figuráé is. A történet így lenne kerek, mint a Corvin mozi amerikai filmjeiben, ahol a Jó és a Gonosz vívja állandó harcát, csakis a nagyobb árbevétel reményében.

TAMÁSKA MÁTÉ
SZOCIOLÓGUS,
VÁROS- ÉS FALUKUTATÓ,
EGYETEMI OKTATÓ

ZÖLDGÖMB FESZTIVÁL

A Földgömb idén ősszel új rendezvényt indít útnak: a **Zöldgömb Fesztivált!** Október 14-én, az Akvárium Klubban rendezzük meg a formájában a Felfedező Napjához hasonló, ám témájában a fenntartható életmódra, gazdaságra fókuszáló, szórakoztató, ismeretterjesztő, családi fesztiválunkat. Rendezvényünkre várjuk a témában érintett civil szervezetek, egyetemi műhelyek, kutatók, szakemberek és cégek jelentkezését is. A fesztiválon a következő témákkal szeretnénk foglalkozni: **hightech** („zöld”/megújuló energia, intelligens otthon, zöldház, elektromos járművek), **múlt és hagyomány** (talajkímélő földművelés, permakultúra, biokertészet, gyógynövények, tájfajták), **megosztáson alapuló gazdaság, közösségi összefogás.**

További részletek honlapunkon: <https://zoldgombfesztival.hu>

EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREINK ▾

E LAPSZÁMUNK MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTÁK ▾

MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG

ALAPÍTVÁ: 1872

1142 BUDAPEST, ERZSÉBET KIRÁLYNÉ ÚTJA 125.
TELEFON: (1) 231-4040
FAX: (1) 231-4045
HONLAP: WWW.FOLDRAJZTARSASAG.HU
E-MAIL: INFO@FOLDRAJZTARSASAG.HU

ELNÖK: DR. GÁBRIS GYULA
ALELNÖKÖK: DR. KOVÁCS ZOLTÁN
DR. MICHALKÓ GÁBOR
FŐTITKÁR: DR. MARI LÁSZLÓ
ÜGYVIVŐ: HEILING ZSOLT
TITKÁR: ERŐSS AGNES

SAKOSZTÁLYOK:
BIZTONSÁGFÖLDRAJZI ÉS GEOPOLITIKAI
SAKOSZTÁLY, EXPEDÍCIÓS SAKOSZTÁLY,
TÁRSADALOM- ÉS GAZDASÁGFÖLDRAJZI
SAKOSZTÁLY, HEGYMÁSZÓ-SAKOSZTÁLY,
OKTATÁS-MÓDSZERTANI SAKOSZTÁLY,
EGÉSZSÉGFÖLDRAJZI SAKOSZTÁLY,
TERMÉSZETFÖLDRAJZI SAKOSZTÁLY,
TÉRKÉPÉSZETI SAKOSZTÁLY,
TURIZMUSFÖLDRAJZI SAKOSZTÁLY,
FÖLDRAJZTANÁRI SAKOSZTÁLY

TERÜLETI OSZTÁLYOK:
BAKONY-BALATON-VIDÉKI OSZTÁLY (VESZPRÉM)
BORSODI OSZTÁLY (MISKOLC)
DEBRECENI OSZTÁLY
DÉL-DUNANTÚLI OSZTÁLY (PÉCS)
DUNA-VÖLGYI OSZTÁLY (SZÉKESZÁRD)
EGER-BÜKK-VIDÉKI OSZTÁLY
GYÖNGYÖS-MÁTRA-VIDÉKI OSZTÁLY
KISALFÖLDI OSZTÁLY (GYŐR)
KISKUNSAGI OSZTÁLY (KEDESKEMÉT)
KÖZÉP-DUNANTÚLI OSZTÁLY (SZÉKESFEHÉRVÁR)
KÖRÖS-VIDÉKI OSZTÁLY (BÉKÉSCSABA)
NYÍRSÉGI OSZTÁLY (NYÍREGYHÁZA)
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI OSZTÁLY (SZOMBATHELY)
SZEDEDI OSZTÁLY
SZÉKELYFÖLDI OSZTÁLY (CSIKSZEREDA)
TOLNA MEGYEI OSZTÁLY (DOMBOVÁR)
ZALAI OSZTÁLY (NAGYKANIZSA)

KÖNYVTÁR ÉS GYŰJTEMÉNYEI:
1112 BUDAPEST, BUDAÓRSI ÚT 45.
TEL.: (06-1) 309-2600/1443
(2015. NOVEMBER 15-TŐL
HATÁROZATLAN IDEIG ZÁRVA TART.)

AZ ÉGGÖMBÖT TARTÓ ATLASZ A MAGYAR FÖLDRAJZI
TÁRSASÁG VÉDJEGYKÉNT BEJEGYZETT JELKEPE

LAPALAPÍTÓ (1929):
DR. MILLEKER REZSŐ

**AZ ÚJ SZOROZAT
ÚJRAINDÍTÓI (1999):**
DR. NEMERKÉNYI ANTAL
ÉS FARKAS PÉTER

1929–1933, FELELŐS SZERKESZTŐ:
DR. MILLEKER REZSŐ

1934–1944, SZERKESZTŐK:
DR. BAKTAY ERVIN ÉS DR. KÉZ ANDOR

1999–2005, FŐSZERKESZTŐ: DR. NEMERKÉNYI ANTAL

2005–2006, FŐSZERKESZTŐ: DR. VOJNITS ANDRÁS

2006-TŐL FŐSZERKESZTŐ: DR. NAGY BALÁZS

JELENTKEZZ AZ OZONE ZÖLD-DÍJRA 2017-BEN IS!

OZONE
ZÖLD
DÍJ
OZONE

Az OzoneTv idén is díjazza azokat a megvalósult zöld ötleteket, innovációkat, melyek hozzájárultak környezetünk, bolygónk megóvásához, jobbá tételéhez. A legkisebb ötlettől a legnagyobb projektig.

pályázhatnak:
magánszemélyek – vállalatok – civil szervezetek – újságírók – általános iskolák – szakkörök

nevezési határidő: **2017.10.02.**

A nevezés díjmentes.

további részletek és jelentkezés:
www.ozonetvmedia.hu

MONTENEGRO

2017. július 10.

www.eupolisz.hu

HA UNOD AZ IPARI TURIZMUST!

TERMÉSZETJÁRÓ UTAZÁSOK, OUTDOOR TÚRÁK,
TREKKINGEK, KÖRUTAK AZ EGÉSZ VILÁGON.

Eupolisz Utazási Iroda

8200 Veszprém, Szeglethy u. 1. | +36/88/871728

Hatósági engedélyszám: U-000463